

статті обґрунтовано структуру досліджуваного феномену як сукупність мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та особистісного компонентів.

Отримані результати сприяють удосконаленню підготовки магістрів освіти, підвищенню якості управління освітніми закладами та їх адаптації до сучасних викликів і стандартів.

Ключові слова: *майбутні магістри освіти, готовність до управлінської діяльності, професійна підготовка магістрів освіти.*

УДК 364-053.9:378.147(477)

SPECIFIC OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS FOR WORKING WITH THE ELDERLY IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF A PEDAGOGICAL UNIVERSITY

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ РОБОТИ З ОСОБАМИ ПОХИЛОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Олександр Кузнецов

здобувач 3 освітньо-наукового
рівня вищої освіти, спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки
E-mail: kyznecova2020@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8645-9848
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Oleksandr Kuznetsov

applicant of the 3rd educational and
scientific level higher education specialty
011 Educational, pedagogical sciences
E-mail: kyznecova2020@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8645-9848
SHEI «Donbas State Pedago
University», Ukraine

ABSTRACT

The article is devoted to the study of the features of professional training of future social workers to work with the elderly in pedagogical higher education institutions. The author analyzes the relevance of this problem in the context of socio-economic challenges, demographic changes and digitalization of society. Training of highly qualified social workers is an important element of ensuring the social security of the state, especially in conditions of a difficult socio-economic situation. The paper considers the regulatory and legal support for the training of social work specialists, in particular the standards of higher education in the specialty 231 «Social Work». The main areas of professional training are highlighted, which provide for the formation of general professional and specialized competencies. The author analyzes the educational and professional program «Social Work» of the State Higher Educational Institution «Donbass State Pedagogical University», where training is carried out on the basis of motivation for professional self-improvement, the search for innovative approaches to the implementation of social support, the adaptation of foreign experience, etc. Special attention is paid to the course «Social Gerontology», the successful completion of which allows students to better understand the features of aging, the psychosocial aspects of the lives of older people and the forms of providing social support. The article suggests ways to improve the educational process,

including: expanding the content of disciplines aimed at studying the psychological and social aspects of aging, using interactive teaching methods, mastering digital technologies, gaining practical experience in territorial centers of social services. It is noted that the training of future specialists should be carried out on the basis of an individual approach to working with clients, which involves taking into account their physiological, psychological and socio-cultural characteristics. It is concluded that high-quality training of social workers to work with the elderly will contribute to their social adaptation and increase the standard of living. Further research may focus on introducing the concept of active longevity into the social work system and developing information and communication competence of future specialists.

Key words: professional training, higher education institution, educational program, competences, specialist, social work, elderly people.

Актуальність теми. Підготовка висококваліфікованих фахівців є головною метою вищої освіти в Україні та проблемою, що не втрачає своєї актуальності. В умовах модернізаційних перетворень і стрімкого прогресу всіх сфер суспільства держава потребує підвищення рівня всебічного розвитку особистості та підготовки компетентних працівників у межах визначеної професійної діяльності. Не є винятком і навчання майбутніх соціальних працівників, адже в умовах російсько-української війни та складного соціально-економічного становища населення соціальна робота як практична діяльність та галузь науки відіграє значну роль у підтримці соціальної безпеки України. Одним із аспектів, який заслуговує на особливу увагу та окремий аналіз, є підготовка фахівців соціальної сфери до роботи з людьми похилого віку, оскільки дана верства населення є однією з найвразливіших до впливу складних життєвих обставин.

Навчання майбутніх фахівців впливає на систему соціальної підтримки населення загалом, адже від рівня професійної компетентності та вмотивованості соціального працівника залежить ефективність конкретної діяльності з надання необхідної допомоги. Зокрема, це стосується соціального захисту осіб похилого віку, які часто стикаються з відчуттями невизначеності, самотності та соціальної ізоляції. Також необхідно зазначити, що в часи прискореного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі особливий науковий інтерес викликає процес формування інформаційно-комунікаційної компетентності у здобувачів вищої освіти. Отже, на сьогодні гостро постає питання поліпшення якості підготовки здобувачів спеціальності 231 Соціальна робота, що в сучасних умовах має бути орієнтована на розвиток та набуття нових компетенцій, зокрема навичок роботи із сучасними цифровими технологіями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфічні особливості соціальної роботи з людьми похилого віку досліджували науковці О. Безпалько, І. Зверєва, Т. Коленіченко, І. Мещан, С. Харченко тощо. Питання підготовки фахівців соціальної сфери аналізували такі вчені, як С. Архіпова, О. Дубасенюк, Н. Романовська, І. Савельчук, А. Стьопкіна, І. Трубник та ін. Іноземний досвід формування ключових компетентностей соціальних працівників ґрунтовно вивчали В. Баранюк, О. Карпенко, Я. Співак. Дослідження рівня підготовки соціальних працівників до роботи з людьми похилого віку привертало увагу

таких науковців, як Н. Павлишина, С. Стрельбицька, І. Чорна тощо. Науковим пошуком у сфері змісту інформаційно-комунікаційної компетентності та умов її формування займалися А. Зленко, О. Плужник, А. Приходько, Г. Ткачук, Я. Топольник та ін. Питанням формування та вдосконалення інформаційно-цифрової компетентності педагогів присвятили свої наукові доробки Л. Гаврілова, О. Гриценчук, А. Клеба, О. Мирошниченко, О. Наливайко, О. Овчарук, Н. Опушко. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх фахівців соціальної сфери розглядали дослідники В. Балахтар, В. Березан, Л. Дітковська, Т. Костєва, Р. Новгородський тощо.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою статті є здійснення теоретичного аналізу підготовки майбутніх соціальних працівників для роботи з особами похилого віку в умовах освітнього процесу педагогічного університету.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Якість підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів переважним чином віддзеркалює стан сучасного ринку праці. В Україні підготовка студентів до конкретної професійної діяльності визначається такими нормативно-правовими актами, як Закон України «Про освіту» (Закон України «Про освіту», 2017 (зі змінами 2024)), Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», 1998 (зі змінами 2024)), Закон України «Про вищу освіту» (Закон України «Про вищу освіту», 2014 (зі змінами 2024)) тощо. Видатний український педагог С. Гончаренко у своєму Українському педагогічному енциклопедичному словнику розглядає поняття «професійна підготовка» як «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією» (Гончаренко, 2011). Закон «Про вищу освіту» у ст. 1 визначає даний термін як «здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю». Погоджуємося із думкою українських науковців В. Імбер, І. Войтовича та С. Мусійчук, що нинішнє суспільство зацікавлене в комплексній підготовці «... висококваліфікованих, конкурентоспроможних, мобільних на ринку праці фахівців...», що здебільшого залежить від структури та сутності освітнього процесу у закладах вищої освіти та закладах фахової передвищої освіти (Імбер, Войтович, & Мусійчук, 2023).

Дослідниця С. Кучер та ін. учені дійшли до висновку, що підготовка особистості до майбутньої професійної діяльності складається з чотирьох етапів:

1) формування ключових компетентностей, загальних для всіх спеціальностей у межах майбутньої професійної діяльності;

2) розвиток загально-професійної компетентності (відбиває актуальне бачення найбільш важливих завдань професійної діяльності майбутнього фахівця) згідно з професійними стандартами на основі ключових компетентностей;

3) формування спеціалізованої компетентності, що ґрунтується на вже розвиненій загально-професійній компетентності (стосується особливостей конкретної діяльності майбутнього фахівця);

4) розвиток окремих спеціалізованих компетентностей (Kucher, Gorbatiyuk, Serdyuk, Ozha, Grinyayeva, & Fridman, 2022).

Підготовка здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Соціальна робота» в українських ЗВО відбувається на засадах гуманістичної спрямованості та суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Навчання майбутніх соціальних працівників за освітніми програмами (далі – ОП) першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти реалізується відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» №557 від 24.04.2019 р. та «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти» №556 від 24.04.2019 р.). Стандарт для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачає формування такої інтегральної компетентності, як: «здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов» (Стандарт вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень, 2019) Стандарт другого (магістерського) рівня вищої освіти акцентує на формуванні дослідницьких здібностей, умінь розробляти і впроваджувати інноваційні технології у професійну діяльність: «здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог» (Стандарт вищої освіти України (другий (магістерський) рівень, 2019).

Детально проаналізувавши кожен із двох Стандартів, можемо резюмувати, що підготовка майбутніх соціальних працівників в Україні ґрунтується на формуванні вмінь та здібностей застосовувати теоретичні знання на практиці, виявляти гнучкість і креативність у вирішенні проблем, що виникають, прогнозувати наслідки соціальних явищ, демонструвати толерантність та емпатію до кожної особистості, якій надається допомога, поважати верховенство права тощо. Кваліфікований соціальний працівник обов'язково має тренувати навички роботи в команді, міжособистісної комунікації, розвивати свою емоційну стійкість, бути обізнаним щодо форм і видів соціальної роботи, орієнтуватися у нормативно-правовій базі, що стосується визначеного фаху, знати та дотримуватися Професійно-етичного кодексу соціальних працівників України. Фахівець із соціальної роботи також повинен вміти проводити оцінку потреб та дотримуватися принципу індивідуального підходу до кожного з клієнтів, що опинилися у складній життєвій ситуації. Випускники-магістри додатково мають опанувати управлінські навички в соціальній сфері, вміння проводити наукові дослідження та впроваджувати інноваційні технології (зокрема в галузі розробки та реалізації соціальних проєктів) в свою професійну діяльність. Однією з важливих характеристик професійної майстерності сучасного соціального працівника є інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає успішне та продуктивне використання цифрових технологій під час виконання своїх посадових обов'язків.

Слід підкреслити, що в нинішніх реаліях, які відрізняються посиленням процесів цифровізації основних сфер життєдіяльності суспільства, зусиллями щодо протидії дискримінації за віком та ейджизму, а також загостренням проблеми так званого «старіння населення», особливої актуальності набуває

підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з людьми похилого, або третього, віку. В українському суспільстві становище старших людей ускладнене деструктивним впливом таких чинників, як самотність, соціальна ізоляція, проблеми у засвоєнні нових умінь, навичок, соціальних ролей, наслідки політичних та соціально-економічних криз. У результаті цього постає потреба в аналізі та пошуку шляхів удосконалення методик формування готовності фахівців соціальної сфери до роботи з людьми похилого віку. На нашу думку, дана діяльність передусім має базуватися на засадах гуманізму та людиноцентризму, втілювати основні загальнолюдські цінності, розглядати фізіологічні, психологічні, культурні та духовні потреби особистості в їхній єдності. Соціальний працівник, який надає допомогу, має розуміти та усвідомлювати особливості похилого віку, вміти досліджувати психологічні, психопатологічні, соматичні, морально-етичні проблеми, типові для літньої людини (Джуган, 2022).

Науковці В. Поліщук, Н. Олексюк та Г. Лещук зауважують, що здобувачі освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота мають бути всебічно підготовленими до таких форм роботи з людьми похилого віку:

- соціальне інспектування;
- аналіз проблемних чинників і потреб осіб третього віку та членів їх сімей;
- задоволення основних потреб літніх людей у вигляді різних видів соціального обслуговування, що поділяються на соціальну допомогу та соціальні послуги);
- здійснення соціального супроводу, що передбачає забезпечення конкретної особи комплексом юридичних, психологічних, соціально-медичних, інформаційних послуг;
- формування мотивації людей похилого віку до соціокультурної та освітньої діяльності, що означає здійснення заходів, спрямованих на розвиток нових, життєво необхідних навичок; мотивацію до ведення здорового способу життя; допомогу в розкритті потенціалу та можливостей особистості для створення оптимальних умов їх життєвого втілення (Поліщук, Олексюк, & Лещук, 2022).

Отже, підготовка соціальних працівників до даної діяльності має враховувати специфічні ознаки цього напрямку, що передбачають оволодіння здібностями розробляти системні соціальні заходи для осіб похилого віку, забезпечувати реалізацію права на послуги соціального обслуговування та виконання стратегії активного довголіття. Особливу увагу майбутній соціальний працівник має приділяти втіленню принципів збереження здоров'я та забезпечення добробуту громадян похилого віку.

Погоджуємося із В. Поліщуком, Н. Олексюк та Г. Лещук, що у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з особами похилого віку важливо враховувати той аспект, що на зміст і сутність даної діяльності впливає значна кількість чинників, наприклад: специфіка життєдіяльності літніх людей, їхнього досвіду і знань; здобута освіта; стан здоров'я; життєві цінності та орієнтації; склад сім'ї особи похилого віку та характер взаємин у ній; проблеми та складні життєві обставини, що виникають; пріоритети та наявні ресурси, можливості членів сім'ї; сутність запитів і очікувань старшої людини та членів її

родини; ресурси територіальних громад тощо.

У Донбаському державному педагогічному університеті (ДДПУ) підготовка майбутніх соціальних працівників здійснюється на кафедрі соціальної роботи, яку було відкрито під назвою «Кафедра соціальної педагогіки». У 2013 році назву було змінено на «Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи», а у 2021 році вона отримала своє нинішнє найменування. Викладацький склад кафедри веде наукову роботу у межах комплексної наукової теми «Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з різними категоріями населення» (державний реєстраційний номер 011U003305). Проаналізувавши освітньо-професійну програму «Соціальна робота» ДДПУ, можемо бачити, що вона була розроблена з урахуванням досвіду Державного університету «Одеська політехніка», Волинського національного університету імені Лесі Українки, Київського університету імені Бориса Грінченка, Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка та ін. Основним фокусом ОП є: «професійна діяльність із соціальної роботи з різними категоріями населення, які перебувають у складних життєвих обставинах або знаходяться в групі ризику, на основі розвитку професійного самовдосконалення, пошуку нових підходів реалізації соціальної політики в Україні, освоєння міжнародного досвіду у сфері соціальної роботи». Серед особливостей даної освітньої програми автори виділяють «підготовку фахівців до здійснення соціальної роботи із попередження, подолання або мінімізації наслідків конфліктів та складних життєвих обставин, що дає можливість випускникам ОП більш якісно надавати соціальну допомогу мешканцям регіону, значна кількість якого пережили і переживають військові дії, є вимушеними переселенцями, перебувають у складних життєвих обставинах». Методами, методиками та технологіями, що використовуються в освітньому процесі, є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання соціальних явищ; методики оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп; педагогічні, економічні, психологічні, соціологічні, інформаційно-комунікаційні технології. Інструментами та обладнанням, що забезпечують якість підготовки, є сучасні інформаційно-комунікаційні технології, інформаційні ресурси та програмні продукти, що застосовуються в соціальній сфері (ОПП «Соціальна робота, 2024).

Варто зазначити, що в під час розробки ОП значна увага приділялася підготовці студентів до роботи з людьми похилого віку. Зокрема, в блок обов'язкових навчальних дисциплін фахової спрямованості включено курс «Соціальна геронтологія», який викладається у 7 семестрі 4 курсу навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Метою курсу є засвоєння здобувачами теоретичних знань про специфіку психічного, особистісного, соціального, духовного стану людей похилого віку та практичних навичок з основних типів надання соціальної підтримки методів фахової соціальної реабілітації літніх людей. Програмними результатами вивчення дисципліни мають стати здібність самостійно визначати ті обставини, у розв'язанні яких необхідне надання соціальної допомоги, та здатність повною мірою організовувати надання соціальних послуг для літніх людей. У процесі вивчення інших дисциплін даної освітньої програми соціальна робота з людьми похилого віку також розглядається як одна зі складових соціальної підтримки різних верств населення.

У межах сучасного освітнього процесу вагому роль у підготовці майбутніх фахівців відіграє розробка інноваційних підходів, які найбільш точно відповідають актуальним професійним якостям. Вибір методів навчання соціальних працівників має бути обґрунтований важливістю дотримання певних принципів, як-от: людиноцентризм, гуманістична спрямованість, конфіденційність, індивідуальний підхід до кожного, хто потребує допомоги, дотримання норм професійної етики тощо. У сучасному суспільстві старші люди стикаються з різноманітними викликами: самотність, соціальна ізоляція, фрустрація, низька якість життя, низька цифрова та медіаграмотність. Враховуючи це, процес підготовки майбутніх фахівців у цьому напрямі має бути спрямований на оволодіння необхідними компетентціями, наявність яких дасть можливість надавати якісну та своєчасну соціальну допомогу в обставинах, що виникли. На наше переконання, найбільш важливими складовими вдосконалення системи підготовки є:

- збільшення часу для вивчення теми «Психологія людей похилого віку» у межах курсу «Психологія професійної діяльності» для більш глибокого розуміння здобувачами емоційних потреб літніх людей;
- опанування технік активного слухання та емпатії;
- включення в освітню програму курсу «Цифрова грамотність»;
- детальне ознайомлення з методиками розвитку в літніх людей навичок користування електронними пристроями, соцмережами та онлайн-сервісами;
- проведення практичних тренінгів з організації онлайн-комунікацій та віртуальних заходів для людей похилого віку;
- дослідження методик зменшення проявів самотності, тривоги та стресу у людей похилого віку;
- залучення до розробки програм консультування літніх людей щодо ведення активного способу життя;
- аналіз потреб людей похилого віку з урахуванням їхнього соціального, культурного та релігійного досвіду;
- сприяння розвитку волонтерських ініціатив, у яких майбутні соціальні працівники мали б змогу розвинути свої навички роботи з літніми людьми;
- практична підготовка у територіальних центрах соціальних служб;
- дослідження та розробка методів оцінки якості життя людей похилого віку;
- використання кейс-методу (case study) для аналізу, обговорення та пропозицій розв'язання конкретної складної життєвої ситуації особи похилого віку;
- поглиблена підготовка майбутнього соціального працівника до міждисциплінарної взаємодії з психологами, реабілітологами, юристами та іншими фахівцями у процесі надання комплексної соціальної допомоги;
- дослідження сучасних тренінгових технологій як інтерактивної форми роботи соціального працівника з людьми похилого віку.

Комплексне використання сучасних освітніх технологій у поєднанні з аналізом передового вітчизняного і зарубіжного досвіду освітян та науковців дає змогу забезпечити якісну підготовку фахівців із соціальної роботи, що відповідатиме на актуальні виклики, які постали перед українським суспільством.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, здійснивши дослідження процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з людьми похилого віку, зокрема в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», можемо резюмувати, що здобувач має бути готовим до діяльності в межах таких основних напрямів соціального захисту літніх людей: підтримка та збереження здоров'я, фінансова незалежність та розвиток навичок самостійного проживання, безпека та безбар'єрність, мотивація до соціальної активності та участі у житті суспільства, соціальне обслуговування. Майбутній соціальний працівник як фахівець ХХІ століття повинен зберігати мотивацію до впровадження інноваційних технологій надання підтримки, стимулюючи клієнтів переходити до реалізації свого власного потенціалу та пошуку внутрішніх ресурсів для подолання складних життєвих обставин. Формування професійної готовності до роботи з особами літнього віку має спиратися на гуманістичні цінності, індивідуальний підхід до кожної ситуації, використання цифрових технологій та міжнародний досвід. Подальші дослідження можуть стосуватися реалізації концепції активного довголіття як одного з напрямів підготовки майбутніх соціальних працівників у ЗВО, а також інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери у контексті роботи з людьми похилого віку.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Гончаренко, С. У. (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник* / Вид. 2, допов. й виправ. Рівне : Волинські обереги, 552 с.

Джуган, В. В., Джуган, Р. І. (2022). Дефініція поняття «люди похилого віку», як категорії соціальної роботи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 1(50), 77–80.

Закон України «Про вищу освіту» від 01.01.2014 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 37-38, ст. 2004 (зі змінами 4170-IX від 19.12.2024). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2017, №38-39, ст. 380 (зі змінами № 4113-IX від 04.12.2024). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2014, № 32, ст. 215 (зі змінами № 4170-IX від 19.12.2024). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Імбер, В.І., Войтович, І.С., & Мусійчук, С.М. (2023). Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка*, 66, 243–246.

Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти» №556 від 24.04.2019. Вилучено з <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf>

Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» №557 від 24.04.2019. Вилучено з

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf>

Освітня (освітньо-професійна) програма «Соціальна робота» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 – Соціальна робота / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2024. Вилучено з [https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2024/08_august/11/03/%D0%9E%D0%9F%20231%20%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0,%20%D0%B1%D0%B0%D0%BA.%202024%20\(1\).pdf](https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2024/08_august/11/03/%D0%9E%D0%9F%20231%20%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0,%20%D0%B1%D0%B0%D0%BA.%202024%20(1).pdf)

Поліщук, В., Олексюк, Н., & Лещук, Г. (2022). Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з людьми літнього віку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. «Педагогіка. Соціальна робота»*, 1(50), 227–231.

Kucher, S., Gorbatyuk, R., Serdyuk, O., Ozha, M., Grinyayeva, N., & Fridman, M. (2022). The use of information and communication technologies in the organisation of blended learning for future vocational school students, 4(4).

REFERENCES

Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary] / Vyd. 2, dopov. y vyprav. Rivne : Volynski oberehy, 552 c. [in Ukrainian].

Dzhuhan, V. V., Dzhuhan, R. I. (2022). Definiitsia poniattia «liudy pokhyloho viku», yak katehorii sotsialnoi roboty [Definition of the concept of «elderly people» as a category of social work]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu : seriia: Pedahohika. Sotsialna robota*, 1(50), 77–80 [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.01.2014 r. [Law of Ukraine «On Higher Education» of 01.01.2014]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2014, № 37-38, st. 2004 (zi zminamy 4170-IX vid 19.12.2024). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 r. [Law of Ukraine «On Education» dated 05.09.2017]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 2017, №38-39, st. 380 (zi zminamy № 4113-IX vid 04.12.2024). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro profesiinu (profesiino-tekhnichnu) osvitu» vid 10.02.1998 [Law of Ukraine «On Professional (Vocational and Technical) Education» dated 10.02.1998]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 2014, № 32, st. 215 (zi zminamy № 4170-IX vid 19.12.2024). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

Imber, V.I., Voitovych, I.S., & Musiichuk, S.M. (2023). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv v umovakh zmishanoho navchannia [Professional training of future specialists in blended learning. Innovative pedagogy]. *Innovatsiina pedahohika*, 66, 243–246 [in Ukrainian].

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» dlia drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity» №556 vid 24.04.2019. [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On approval of the standard of higher education in the specialty 231 «Social work» for the second (master's) level of higher education» No. 556 dated 24.04.2019]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha->

[osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf](https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf)
[in Ukrainian].

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity» №557 vid 24.04.2019 [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On approval of the standard of higher education in the specialty 231 «Social work» for the first (bachelor's) level of higher education» No. 557 dated 24.04.2019]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> [in Ukrainian].

Osvitnia (osvitno-profesiina) prohrama «Sotsialna robota» pidhotovky zdobuvachiv pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 231 – Sotsialna robota [Educational (educational and professional) program «Social Work» for the training of applicants for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 231 - Social Work] / DVNZ «Donbaskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet», 2024. Retrieved from [https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2024/08_august/11/03/%D0%9E%D0%9F%20231%20%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0,%20%D0%B1%D0%B0%D0%BA.%202024%20\(1\).pdf](https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2024/08_august/11/03/%D0%9E%D0%9F%20231%20%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0,%20%D0%B1%D0%B0%D0%BA.%202024%20(1).pdf) [in Ukrainian].

Polishchuk, V., Oleksiuk, N., & Leshchuk, H. (2022). Pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do roboty z liudmy litnoho viku [Preparing future social workers for work with the elderly]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser. «Pedahohika. Sotsialna robota»*, 1(50), 227–231 [in Ukrainian].

Kucher, S., Gorbatyuk, R., Serdyuk, O., Ozha, M., Grinyayeva, N., & Fridman, M. (2022). The use of information and communication technologies in the organisation of blended learning for future vocational school students, 4(4) [in English].

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню особливостей професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з людьми похилого віку в педагогічних ЗВО. Автор аналізує актуальність цієї проблеми в контексті соціально-економічних викликів, демографічних змін та цифровізації суспільства. Підготовка висококваліфікованих соціальних працівників є важливим елементом забезпечення соціальної безпеки держави, особливо в умовах складного соціально-економічного становища. У роботі розглядається нормативно-правове забезпечення підготовки фахівців із соціальної роботи, зокрема стандарти вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота». Виділяються основні напрями професійної підготовки, які передбачають формування загальнопрофесійних і спеціалізованих компетентностей. Автор аналізує освітньо-професійну програму «Соціальна робота» ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», де навчання здійснюється на основі мотивації до професійного самовдосконалення, пошуку інноваційних підходів до реалізації соціальної підтримки, адаптації зарубіжного досвіду тощо. Окрема увага приділена курсу «Соціальна геронтологія», успішне завершення якого дає змогу студентам глибше зрозуміти особливості старіння, психосоціальні

аспекти життя літніх людей та форми надання соціальної підтримки. У статті запропоновано шляхи вдосконалення освітнього процесу, серед яких: розширення змісту дисциплін, спрямованих на вивчення психологічних і соціальних аспектів старіння, використання інтерактивних методів навчання, опанування цифрових технологій, набуття практичного досвіду в територіальних центрах соціальних служб. Зауважено, що підготовка майбутніх фахівців має здійснюватися на засадах індивідуального підходу до роботи з клієнтами, що передбачає врахування їхніх фізіологічних, психологічних і соціокультурних особливостей. Зроблено висновок, що якісна підготовка соціальних працівників до роботи з людьми похилого віку сприятиме їхній соціальній адаптації та підвищенню рівня життя. Подальші дослідження можуть зосереджуватися на впровадженні концепції активного довголіття в систему соціальної роботи та розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців.

Ключові слова: професійна підготовка, заклад вищої освіти, освітня програма, компетентності, фахівець, соціальна робота, люди похилого віку.